

Malikujem,
in to ne
samo sonce.

✱

Trn,
razveseli se.

Roka
se bliža,

nedolžna,
kakor ti.

✱

Tistemu, ki blodi,
najti zanj omizje.

Prevedla Rosana Čop

Fabio
Doplicher
(1938),
Italija

Poezija kot »umetnost misli«

Mislím, da je osrednja pogojenost vse evropske umetnosti, od klasikov do danes, pogojenost *potovanja*. Oblike in jezik, na primer, razkrivajo svojo skrito zgodovino v vrsti civilizacijskih lomov, tako kot odkrivajo razpoke v skali starost materije. Varljiva jedrnatost neke dobe priča samo o napetosti pripravljajoče se spremembe.

Tudi današnja poezija živi znotraj neke velike preobrazbe: krog, ki

se je začel z razsvetljenstvom, je sklenjen, kajti utopije so se zrušile, razpadle so oblike in vprašljiva je postala že sama ideja zgodovine.

Čutim, da je to za nas bolj zadeva eksistence kot stvar spoznanja: pesem poezije se s tem svetom sooča. Tokrat gre za urbani univerzum,

kajti ves svet je postal mesto: in pesniki so ta svet priznali kljub njegovi podobi razvrednotene, okužene narave; toda v tem svetu, kot sem napisal v neki svoji krajši pesnitvi (Apókryphos), poezija lahko najde svoj navdih tudi na velikih predmestnih smetiščih, pesnik lahko uresniči svoje delo in se vrne v materijo kot kak nepričakovan prerok.

Današnja Evropa izganja svojo lastno misel: zgrožena nad časom, pričakuje propad. Pesniki morajo oblikovati praznino. Našo prehodno dobo označuje kriza optimizma, favstovska volja po vednosti.

V tem vidim neko notranjo zvezo z gledališčem: v dveh knjigah (Noč igralcev, Favstova maska) sem skušal povezati masko z alegorijo, snovnost besede z nočnim vetrom naših strasti.

Predstava je dandanes mnogo širša, vse nas posrka v svoj zaplet: poezija se zrcali »onkraj« sebe same, besede se nabirajo na mreži materije.

Poezija ne hodi v gledališče, nosi pa neko posebno gledališče v sebi, v predstavi nam znova ponuja besedo kot patos in kot etičnost. Mislim, da je treba dandanes bolj kot kadarkoli doslej uveljaviti kot vrednost nekakšen evropski »razum«, ne iz ljubezni do racionalizma ali iz razsvetljenjskih nagibov, temveč kot reakcijo na iracionalno, ki je zmerom močnejše in prinaša s sabo val nasilja in nestrpnosti. Zato je zame poezija *tudi* pot vednosti, ljubezen do človeštva v krizi prav tega, kar je človeško. Dandanes je sleherni pesnik nekakšen alkimist, ki preizkuša snov besede in skuša tudi sam sebe spremeniti.

Če je potreba po resnici zaobsežena v predstavi, se izkušnja pretrga, pesnik postane izgnanec znotraj lastne zgodovine; naslov moje tretje knjige je *Dnevi izgnanstva*, toda tudi drugi naslovi označujejo, ne zmerom zavedno, to alegorično pokrajino: posebnost poti, ki jo hodimo — *Zaprta krog* — do potrebe po uporabi jezika, ki naj ne bo samo posnemanje resničnosti — *Ledenica*.

Tako razumem poezijo kot »umetnost misli«, lirskost se ožarja z resničnim. Vse je jezik, vendar oprt na vzvod materije.

Najpogostejša oblika moje poezije je kratka pesnitev, »dolga pesem«: v želji po sintezi udarim tudi kak Morzejev znak. Tudi v tem zapisu uporabljam izraz »mislim«, vendar ne vem, če res tudi verjamem v to, kar »mislim«. Nisem otovorjen s trdnostmi, premikam se iz nuje. Čutim, da bo vse, prav vse zbrisano v neki gubi materije, zato občudujem lukrecijevsko veselje nad svetom.

Če naj sklenem ta svoj »credo neverujočega«, ki praska tu in tam po svoji votlini, naj povem, da sem napisal tri tekste, ki jih imam za pesniške manifeste: *Otroci besede*, uvod k Dnevom izgnanstva, v katerem po vzoru neke stare ljudske pesmi vabim pesnike, naj se spet polastijo svojega delovnega pripomočka, besede, ker po mojem se danes v Italiji vse premalo ukvarjamo z vprašanji jezika (zapletena razprava...); *Obramba poezije* je moj drugi lirski manifest, torej izposojeni naslov, ki ga srečujemo od Petrarke do Shelleya; in, kot tretji primer, *Poezija preobrazbe*, v njej sem spregovoril o našem novem položaju, ko preživljamo dobo preobrazbe svoje občutljivosti in sprejemanja misli.

Vendar, potem ko sem razmišljal, pisal, ljubil, čutim, da se nahajam na robu. Dogaja se, kot veste, da vzamemo spet v roke kako svojo pesem in v njej po določenem času odkrijemo stvari, ki se jih nismo čisto zavedali, ko smo jih zapisovali. To se je meni pred kratkim zgodilo ob tehle

verzih: »Čas si vzemi, znaj ga obdržati, nagrmadi vreče peska, / telo ne obstaja, imej z njim potrpljenje; na robu se nič / tvojega ne sklada, poljsko cvetje je črno, ožgala ga je voda, / privadi se ledenim užitek, ne slepi se, da še imaš obliko.«

Rim, avgust 1983

Alkimistovo lutkovno gledališče

lutke z modrimi kapucami v sprevedu
 spuščajo se iz izložb v vodnjak,
 okrušen v dvojni vijak stopnic.
 svetleče se od plastike in laka
 se na dnu okopajo v dvospolnem živem srebru.
 tam generacije primerjajo,
 v izrezu meseca v zenitu osuple zro
 na grenko razdelitev, ki nenehno
 novo vodo preusmerja k mlinskemu
 kolesu téhtavca zlata.

. . .

v alkimistovem predoru neko mesto, v prekopalnik
 potopljeno, zdaj ljudi
 razkriva kot ljudi, črvičke mastne zemlje,
 žužke pod izpraznjeno cementno vrečo.
 — s tem naj se primerjamo? svoj gnus
 igrajo lutke. alkimist, oblečen
 v bele kodraste lasé, jim pritrjuje, izvablja joč
 jih v véliki stekleni kljun. Iz potrebe po spreminjanju
 svoj snežno beli puh zravna,
 vznemirjen od prastarih sanj.

. . .

v temi se te podobe spet dotaknejo nemirne
 svojih površin, izoblikujejo si kretnje,
 v tekočem žaru kot da hočejo se razkrojiti.
 izza velike skorje sviloprejke nosijo svilene niti,
 ljudje in lutke tkejo oblačila, se v rdečem vrenju
 preizkušajo.

. . .

na prsi, lutka, ki v harmoničnih mehurčkih dihaš
in utriplješ, zarjavele konjske podkve si prikuj,
poskusi srečo, dèskam plavajočega zaboja,
ki od nas te loči, žèblje izruj.
srebrno jo med kapljicami vitriola
dvigne alkimist, in ob pogledu na lepoto
lutke in ljudje zavzdihnejo.

. . .

kot koreninice mandragole zdaj stavec trga jih,
vpijoče, iz te strnjene zmesi. z zrcalnimi pogledi
ugibajo, kdo bil je človek, kdo pa lutka.
primerjajo zakone, v kupčkih listja iščejo
sledove menstruacij, filmski trak in nohte
z lakom preizkušajo.

. . .

k podzemnemu, na glavo obrnjenemu stolpu-gledališču
alkimist jih žene, kaplje sperme mu kapljajo
iz naježene dlake. s slo, z drhtenjem jih okuži,
z grenko staro usedlino, z barvno tekočino,
kakršno ta letna doba terja za poskuse.

. . .

na obeh koncih palčice nihaje tehtajo
se moški, ženske in lutke v svojem
hitrem begu k polu, ki jih bolj privlači.
alkimist je ves prevzet, trije obredni udarci: govor.
zdaj zaljubljeni v ledenem plesu
se ločujejo ob mostu samomorov,
starci, zaprašeni sami v sebi,
tipljejo za težo, ki bi pritegnila zemljo.
— rojèni ste, za zmerom ste rojèni,
na razmájanem mostovju lahko čakate,
da vas pogoltne val, a ste rojèni,
v mahu so ostale še stopinje, vaše
ali tistih, ki so morali nositi težo.

. . .

lutke iz izložb izkoreninjenci molče
 posnemajo čakaje na obleko,
 ki naj smisel in veljavo da sedanjosti.
 alkimist po odru, pluto sredi alg, jih razporeja
 valujoče, kar naprej šahira z njimi.
 a noben tekač ne pade, kralj nikoli ni v nevarnosti,
 potuhnjene poskušajo zatreti svojo pričujočnost.

. . .

z ličilom besnosti osenči stavec,
 kamenčke, izprane v nekem drugem morju,
 oči igralcev, ki se zlogujoč pomikajo
 k skrivnostnim tablam.
 izvor igrajo. ker so dokopali se do bele
 alkimistove strasti, ga iščejo v odsevu
 gorskih močeradov.

. . .

v kosmih iz bombaža se na odru zberejo,
 premagal jih je beli slap tablet,
 in stavec raste kot nevarna goba v jami,
 krohoče se, opolzkosti mrmra,
 izliva vedra asfalta, rožlja z verigami,
 v zemljó sadi mrtvaške vrče,
 poápnjene volovske okostnjake odkriva,
 hermafroditu iz popka iztrga misel,
 iz te trofeje meri padajoče kaplje dobrega in zlega.

. . .

beli lipicanci plešejo svoj valček,
 dvigajo, visoki na kopitih, vihrajoče grive.
 — kakšno je zdaj zadnje stanje, individuum-plankton,
 ki na dno pogreznjen hrani naj prihodnjo dobo?
 — vi niste — vpije alkimist in še se širi:
 na belem travniku njegovega telesa
 konji plešejo zasanjane četvorke.

Prevedel Ciril Zlobec